

Azərbaycan – 2020: Gələcəyə baxış konsepsiyası qarşıya yeni məqsədlər qoyur

1991-ci ildən - müstəqillik əldə etdikdən sonra Azərbaycanın qarşısında öz həllini gözləyən çoxsaylı iqtisadi problemlər dayanıb.1991-1995-ci illərdə bir sıra sosial-iqtisadi islahatlar həyata keçirilsə də, Ermənistanla aparılan müharibə və ölkə daxilində gedən siyasi mübarizə uğurlu nəticələrə nail olmağa imkan verməyib. Bu illər ərzində həyata keçirilən islahatlar ölkədə hökm sürən xaos nəticəsində uğursuzluğa düşər olub. Ölkədə əsas iqtisadi islahatlar 1995-ci ildən sonra həyata keçirilib. Bu islahatların həyata keçirilməsində, heç şübhəsiz ki, ümummillə lider Heydər Əliyevin yenidən hakimiyyətə qayıtmasının böyük payı olub. Böyük dövlətçilik təcrübəsinə sahib olan Heydər Əliyev çox qısa müddətdə ölkədə makroiqtisadi sabitliyə və dinamik iqtisadi inkişafa nail ola bilib. İqtisadi inkişafın gerçəkləşməsi üçün bir çox irimiqyaslı siyasi sənədlər (konsepsiya, strategiya və proqramlar) qəbul olunub. Bu illər ərzində “Azərbaycanda kiçik və orta sahibkarlığa Dövlət Yardımı Proqramı (1997-2000-ci illər)”, “Azərbaycan Respublikasında kiçik və orta sahibkarlığın inkişafının Dövlət Proqramı (2002-2005-ci illər)”, “Azərbaycan Respublikasında maşınqayırma sənayesinin inkişafının Dövlət Proqramı (2002-2005-ci illər)”, “Azərbaycan Respublikasında aqrar bölmənin inkişafının Dövlət Proqramı (2002-2006-cı illər)”, “Azərbaycan Respublikasında yoxsulluğun azaldılması və iqtisadi inkişaf üzrə Dövlət Proqramı (2003-2005-ci illər)”, “Azərbaycan Respublikası regionlarının sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramı (2004-2008-ci illər)” və digərləri uğurla həyata keçirilib. Eyni zamanda hal-hazırda “Azərbaycan Respublikasının məşğulluq strategiyası” (2006-2015-ci illər), “Azərbaycan Respublikası regionlarının 2009-2013-cü illərdə sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramı”, “2008-2015-ci illərdə Azərbaycan Respublikasında yoxsulluğun azaldılması və davamlı inkişaf Dövlət Proqramı”, “2008-2015-ci illərdə Azərbaycan Respublikasında əhalinin ərzaq məhsulları ilə etibarlı təminatına dair Dövlət Proqramı” və digər vacib sənədlər uğurla icra olunur.

Ölkədə yeni sosial-iqtisadi sistem bərqərar olub

Həyata keçirilən və icrası davam edən bu islahatlar ölkə iqtisadiyyatının bütün sahələrində müsbət nəticələrin əldə olunmasına şərait yaradıb. 1995-ci ildə əsas iqtisadi göstərici hesab edilən ümumi daxili məhsul (ÜDM) cəmi 2,1 milyon manat təşkil edib. Lakin həyata keçirilən sosial-iqtisadi layihələr bu göstəricinin 25,6 dəfə artaraq 53,9 milyon manata çatması ilə nəticələnib. Ölkənin strateji valyuta ehtiyatları 22 dəfədən çox artaraq 44 milyard dollara çatıb ki, bu da xarici dövlət borcunu təxminən 10 dəfə üstələyir. Yoxsulluq səviyyəsi 2000-ci ildəki 49%-dən 7,6%-ə qədər azalıb. Əməkhaqqı və pensiyalar dərəcələri artıb. Əgər 2000-ci ildə ölkə üzrə əhalinin gəlirləri 4 milyard manata bərabər idisə, 2012-ci ildə bu rəqəm 34,7 milyard manata çatıb. Bu nailiyyətlər ölkə başçısı cənab İlham Əliyevin də ifadə etdiyi kimi, artıq Azərbaycanda keçid dövrünün başa çatdığını göstərir. Əminliklə demək olar ki, ölkədə yeni sosial-iqtisadi sistem bərqərar olub. Bütün bunları nəzərə alaraq, Prezident İlham Əliyev 29 noyabr 2011-ci il tarixində imzaladığı sərəncamla “Azərbaycan - 2020: gələcəyə baxış” İnkişaf Konsepsiyasının hazırlanması barədə tapşırıq verib. Qeyd etdiyimiz kimi, belə bir konsepsiyanın hazırlanması zərurəti ölkəmizin yeni inkişaf mərhələsinə qədəm qoyması ilə bağlıdır. Prezidentin 29 noyabr 2011-ci il tarixli sərəncamında qeyd olunur ki, yeni inkişaf mərhələsinin əsas hədəfi çoxşaxəli, səmərəli və innovasiyaönlü iqtisadiyyatın formalaşdırılması, sosial sahədə önləyici inkişaf trendinin təmin olunması və əhalinin rifahının layiqli, qabaqcıl beynəlxalq standartlara uyğun səviyyəyə çatdırılması, habelə elmin, mədəniyyətin inkişafında, ictimai həyatın bütün istiqamətlərində yeni nailiyyətlərin əldə olunmasıdır.

Konsepsiyanın əhatə etmədiyi sahə yoxdur...

Bir il ərzində hazırlanıb ərəsəyə gətirilən “Azərbaycan 2020: gələcəyə baxış” İnkişaf Konsepsiyası ötən ilin dekabr ayının 29-da Prezident İlham Əliyevin imzaladığı fərmanla təsdiq edilib. Qeyd edək ki, konsepsiyanın başlıca strateji baxışı mövcud imkanları və resursları nəzərə almaqla, Azərbaycanda davamlı iqtisadi artım və yüksək sosial rifah, səmərəli dövlət idarəetməsi və qanunun aliliyi, insanların bütün hüquq və azadlıqlarının tam şəkildə təmin olunması və vətəndaş cəmiyyətinin ölkənin ictimai həyatında fəal statusu ilə səciyyələnən inkişaf mərhələsinə nail olmaqdır. Konsepsiyanın reallaşması nəticəsində 2020-ci ildə Azərbaycan iqtisadi və siyasi cəhətdən inkişaf etmiş, bütün sahələrdə rəqabət qabiliyyətli ölkə olacaqdır. “Azərbaycan 2020:

gələcəyə baxış” İnkişaf Konsepsiyasında qeyd olunur ki, Azərbaycanın ən ucqar kəndlərində belə, vətəndaşların rahat gündəlik həyatı üçün lazımı bütün kommunikasiyalar (rabitə, internet, bank xidmətləri, kommunal xidmətlər, yollar və sair), səhiyyə və təhsil xidmətləri təmin ediləcəkdir. Azərbaycan əhalinin gəlirlərinin yüksək olduğu, işsizlik səviyyəsinin minimum həddə olduğu, yüksək dərəcədə inkişaf etmiş insan kapitalına, mühafizə edilmiş, sağlam ətraf mühitə və hər bir vətəndaşı üçün geniş imkanlara malik məkan olacaqdır.

İcra başçılarının yanında gənclərdən ibarət məşvərətçi orqanlar olacaq

11 strateji istiqamət üzrə proqnozların yer aldığı konsepsiyada qeyd olunur ki, 2020-ci ilə kimi Azərbaycan əhalisinin sayı 10,2 milyon nəfərə çatacaq. Ölkədə 12 illik ümumi təhsil sisteminə keçid təmin ediləcək. Ali təhsil müəssisələri üçün universitet şəhərcikləri və müvafiq texnoparkların yaradılması reallaşdırılacaq. 2013-2020-ci illərdə təhsil sisteminin informasiyalaşdırılması üzrə Dövlət Proqramı qəbul ediləcək. “Elektron məktəb”lərin sayı 1000-ə çatdırılacaq. Elektron kitabxanaların sayı artırılacaq, Distant Təhsil Mərkəzi yaradılacaq.

2013-2023-cü illəri əhatə edən Azərbaycan gənclərinin İnkişaf Strategiyası, bədən tərbiyəsi və idmanın inkişafı üzrə 2012-2020-ci illəri əhatə edən Milli Strategiya və 2013-2016-cı illər üçün Dövlət Proqramı hazırlanaraq həyata keçiriləcək. Rayon (şəhər) İcra Hakimiyyəti başçıları yanında gənclərdən ibarət məşvərətçi orqan olan şuralar yaradılacaq.

Qeyri-infeksiyon xəstəliklərlə bağlı xüsusi strategiya qəbul ediləcək

Dövlət tərəfindən sosial xəstəliklərlə (diabet, hemofiliya, talassemiya, onkoloji xəstəliklər, immunoprofilaktika, hemodializ, vərəm, QİÇS və s.) mübarizə, əhalinin sağlamlaşdırılması üzrə profilaktik tədbirlər, sanitariya maarifi işi, narkomaniya, alkoqolizm və tütüncükmə ilə mübarizə üzrə müxtəlif dövlət proqramları vasitəsilə həyata keçiriləcək. 2015-2020-ci illər üçün sanitariya-epidemioloji xidmətin inkişaf proqramı hazırlanacaq. Bununla yanaşı, qeyri-infeksiyon xəstəliklərlə (tütüncükmə, piylənmə, fiziki aktivliyin olmaması, spirtli içkilərdən sui-istifadə və s.) mübarizəyə dair 2013-2020-ci illəri əhatə edən xüsusi strategiya qəbul ediləcək.

E-dövlət xidmətləri 100% tətbiq ediləcək

Yaxın illərdə Ələtdə Beynəlxalq Dəniz Ticarət Limanının inşası tamamlanacaq, dəniz donanması yeniləşdiriləcək və genişləndiriləcək, nəqliyyat-logistika mərkəzi tikiləcək, Bakı-Böyük Kəsik və Bakı-Yalama dəmir yolu xətlərinin bərpası və modernləşdirilməsi həyata keçiriləcək, Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolu xətti istifadəyə veriləcək. Heydər Əliyev Beynəlxalq Aeroportunda yeni aerovağzal kompleksi, uçuş-enmə zolağı və anqarlar istifadəyə veriləcək və bu ərazidə azad iqtisadi zona yaradılacaq, digər 6 beynəlxalq hava limanı və hava donanmasının yeniləşdirilməsi işləri davam etdiriləcəkdir.

E-dövlət xidmətlərinin 100% tətbiq edilməsi Azərbaycanın müasir dövlət kimi formalaşmasının əsas prioritetlərindən biri kimi diqqət mərkəzində olacaq. Elektron ödəniş, poçt əmanət sistemləri inkişaf etdiriləcək, bank xidmətləri istehlakçılarının hüquqlarının müdafiəsi gücləndiriləcək.

Beləliklə, 2020-ci ildə Azərbaycan iqtisadi və siyasi cəhətdən inkişaf etmiş, bütün sahələrdə rəqabət qabiliyyətli ölkə olacaq. Ölkədə adambaşına düşən ÜDM-in həcmi iki dəfədən çox artaraq 13 min dollara çatdırılacaq. 2020-ci ildə Azərbaycanın Dünya Bankının adambaşına düşən Ümumi Milli Gəlir təsnifatına görə, “yuxarı ortaqəlirli ölkələr” arasında və BMT İnkişaf Proqramının İnsan İnkişafı ilə bağlı təsnifatına əsasən, “yüksək insan inkişafı” ölkələri qrupunda üst sıralara yüksəlməsi hədəflənir.

V. Bayramov: “Bu konsepsiya kifayət qədər ciddi sənədin motivasiyasını özündə əks etdirir”

“Azərbaycan-2020: “Gələcəyə baxış” İnkişaf Konsepsiyası barədə danışan İqtisadi və Sosial İnkişaf Mərkəzinin rəhbəri, iqtisadçı alim Vüqar Bayramov deyir ki, bu konsepsiyada daha çox sosial-iqtisadi məsələlər yer alıb. İqtisadçı ekspertin sözlərinə görə, Prezident İlham Əliyevin göstərişi ilə hazırlanan və onun fərmanı ilə təsdiqlənən bu konsepsiyada Azərbaycanın 2020-ci ildəki iqtisadi mövqeyi, eləcə də həmin mövqeyin əldə olunması və qorunub saxlanılması, bir sıra iqtisadi islahatların aparılması ilə bağlı təkliflər öz əksini tapıb: “Konsepsiya bir də ona görə yüksək dəyərləndirilməlidir ki, həmin təkliflərin hazırlanmasında tək dövlət qurumları deyil, ictimai qurumlar, vətəndaş cəmiyyətləri, universitetlər, hətta ekspertlərin də cəlb edilməsi ilə müəyyənləşdirilib. Hesab edirəm ki, bu konsepsiya kifayət qədər ciddi

sənədin motivasiyasını özündə əks etdirir”.

İqtisadçı ekspert belə hesab edir ki, bu konsepsiyada nəzərdə tutulan məsələlərin reallaşması üçün, ilk növbədə, qeyri-neft sektorunun inkişafı ilə bağlı islahatların davam etdirilməsinə ehtiyac var: “Bu ona görə vacibdir ki, gəlirlərin formalaşmasında neft sektorunun payı daha çoxdur. Həm büdcənin gəlirlərində, həm ümumdaxili məhsulda qeyri-neft sektorunun payının artırılması və daha çox ağırlığı qeyri-neft sektoru sahəsində lazımi təkliflərin hazırlanmasını bu konsepsiya özündə ehtiva etməlidir. Nəzərə alaq ki, ümumdaxili məhsulun artmasında qeyri-neft sektorunun payı son illər daha çox artıb. Belə ki, Azərbaycanda qeyri-neft sektoru 2012-ci ildə 9,7 faiz artıb. Bu baxımdan hesab edirəm ki, qeyri-neft sektoruna ümumi bir sektor kimi baxmaq düzgün deyil. Bu sektor bir neçə sektordan ibarət bir sistemdir. Bu, konsepsiya ilə müəyyənləşdirilməlidir ki, Azərbaycan hansı sektorlarda müqayisəli üstünlüyə malikdir”.

*Yazı Azərbaycan Respublikasının
Prezidenti yanında Kütləvi İnformasiya
Vasitələrinin İnkişafına Dövlət Dəstəyi
Fondunun keçirdiyi müsabiqəyə təqdim
etmək üçün hazırlanıb.*